

Jeg, Inger Jenny Lindøy Sørensen, skriver på vegne av seks familiemedlemmer. Meg selv og min tvillingbror som var i Misjonens omsorg i 25 år, samt mine tre barn og ektefelle.

Vi støtter de fleste av anbefalingene som fremmes i utvalgets rapport.

Vi vil spesielt fremme følgende punkter:

1. Erstatningsordninger

Erstatningsordningene på oppgraderes betydelig slik at de står i forhold til de overgrepene som er dokumentert. I dag eksisterer det gode erstatningsordninger for tidligere barnehjemsbarn, såkalte "Prosjekt Oppreisning", som mange kommuner har sluttet seg til.

Tilslutningen til denne ordningen er frivillig fra kommune til kommune, ikke alle kommuner er med i den ordningen. De kommunene som ikke er med rettferdiggjør sin manglende tilslutning med at de fulgte statens direktiver den gang. Dette slår svært urettferdig ut for de barna som ble tatt i kommunene som ikke er med i ordningen. Barna som ble tatt av Misjonen, fra kommuner som ikke er med i ordningen, og plassert i Misjonens barnehjem i andre kommuner som er med i oppreisningsordningen, får ingen erstatning. Staten som Misjonens oppdragsgiver må ta ansvar for å opprette tilsvarende erstatningsordninger. Staten må også opprette en erstatning for de øvrige overgrepene som førte 1/3 av romanifolket/taternes barn bort fra foreldre/søsken/kultur, inn i institusjoner, fosterhjem og ble anonymisert. All kontakt med biologiske røtter ble systematisk brutt. For mange av disse barn og foreldre ble all kontakt brutt for godt. "Løft" oss ut av de statlige vederlagsordningene og opprett nye erstatningsordninger som dekker de store tapene vi har måtte tåle på grunn av myndighetenes assimileringspolitikk. Vi er ikke kommet "uheldig ut" i møte med det offentlige som dekkes av de vederlagsordningene som ligger i Justisdepartementet i dag. Dette var storpolitikk i politiske miljøer og en generell enighet blant store deler av den norske befolkning.

I tillegg må alle erstatninger for overgrep mot romanifolket/taterne som ligger som en "særordning" i vederlagsordningene også økes betydelig.

Staten som over griper bør ikke alene vurdere erstatningsbeløp for egne overgrep. Norske domstoler må være delaktig i utmåling av erstatningsbeløp.

2. Romanifolkets kulturfond

KMD/myndighetene må i mye større grad ta ansvar for at kulturmidler som tildeles blir forvaltet på en slik måte at de når ut til majoriteten av "folket".

I tillegg må KMD/myndighetene sørge for at administrasjonskostnader reduseres betydelig, slik at mest mulig av de tildelte midlene blir anvendt til formålet, fremming av kultur, historie, språk og kunnskapsløft i samfunnet.

Flere av tiltakene som i dag har gått gjennom fond/senter dekkes i dag av offentlige ordninger som gjelder befolkningen generelt.

Det som fortsatt er viktig er at RT-senteret kan ha en veiledningstjeneste som kan hjelpe "folket" til å finne fram til offentlige ordninger de har bruk for, og/eller nytte av. Eksempelvis vedrørende erstatninger, utdanningsbehov, juridisk ekspertise med fokus på minoritetens rettigheter, gjelds- og finansiell rådgivning som også ligger i kommunale og offentlige ordninger. Samt at det finnes et diskrimineringsombud i kommunene. "Folket" må bli flinkere til å benytte seg av det sistnevnte.

RT-senteret arbeider i dag også med utvikling av romanispråket. Dette er viktig for å ivareta kultur og historie.

Spørsmålet er om dette burde vært koblet opp mot "Norsk språkråd" og om utvikling og formidling kan bistås av språkstipendiaterne fra universitetet.

Utfordringen ved dagens organisering av RT-senteret og Romanifolkets kulturfond er en mangelfull bredde og deltakelse fra majoriteten av "folket", geografisk og fordi de fleste av "folket" er uorganisert. I tillegg er informasjonen ut til "folket" meget utilstrekkelig.

Økonomiske tildelinger til fremme av kultur og historie må kvalitetssikres bedre fra myndighetenes side, og følges opp.

RT-senteret må også tilbakeføres som en stiftelse med de offentlige tilsyn som hører med.

3. Latjo Drom

Latjo Drom-utstillingen er viktig for formidlingene av romanifolket/taternes kulturarv, men den er ikke tilstrekkelig. Utstillingen må flyttes til et mer sentralt sted, med lett tilgjengelig tilkomst for tilreisende. Vi er spredt over hele landet og for å nå majoriteten av "folket" bør derfor utstillingen flyttes til Oslo. Denne utstillingen var den første kollektive oppreisningen som ble tildelt "folket", derfor er det særlig viktig at den er lett tilgjengelig.

Det er også en offentlig oppgave å legge til rette for mer formidling av historie og kultur i andre deler av landet. Det gjelder blant annet kulturen til de båtreisende på Sørlandet og Vestlandet. Norsk barnemuseum i Stavanger, for øvrig Nordens største barnemuseum, bygger nå en egen avdeling som omhandler minoriteter i Norge. I 2017 starter de på utstillingsdelen, og vil begynne med romanifolket/taternes oppvekst, kultur, historie og om konsekvensene av statens politikk. Det er viktig at "folket" selv får bidra med sin kultur og historie fra starten her.

4. Øke kunnskapen om romanifolket/taterne i statlige og kommunale etater

Kunnskap om historien og assimileringspolitikken overfor romanifolket/taterne, blant annet funn fra rapporten, og om det erkjente ansvaret må formidles bredt til samfunnet som en del av det pågående oppgjør. Utvalgets rapport, samt tidligere forskning, gir et godt grunnlag for slikt formidlingsarbeid.

Utvalgets undersøkelser viser en oppsiktsvekkende høy dødelighet blant romanifolk/tatere som har vært under Misjonen. Dette må ses i sammenheng med politikken som har vært ført. Tiltak her må derfor betraktes som en nødvendig del av informasjon til helsevesen og fastleger. Fastleger er de som henviser til spesialisthelsetjenester som eksempelvis til bredere helseundersøkelser, psykologhelsetjenester etc. Det er tungt å stadig repetere vonde historier som man sliter med, til uvitende helsepersonell.

Skoler og lærere må også tilegnes mye større kunnskap om romanifolket/taterne i Norge. Om deres rike kulturarv, musikk, tatervirke som har vært en berikelse for den norske kulturen slik vi kjenner den i dag.

Romanifolket/taterne må selv komme inn med bestemmelsesrett på det som skrives om "folket" i undervisningsmateriell.

